21.

AQVAE FELICES
AD
S·D·N· SIXTVM·V·
PONT·OPT·MAX·

AVCTORE
GVILIELMO BLANCO
IVNIORE ALBIENSI
IVRISCONSVLTO·

ROMAE,
Ex Officina Ioannis
Martinelli·1587·

SVPERIORVM PERMISSV·

ANIMOSE·

STANT INCONCVSSI·

SIXTO QVINTO PONT. OPT. MAX.

MECOENATI SVO

Guilielmus Blancus Iunior.

VO ſunt, quibus regalis animus, & ingenium generoſum elucet, datio, & acceptio; ſed vt in dando maiorem aliquam beatitatem ineſſe concedam, cùm ille, cuius in terris perſonam ſuſtines, Beatiſſime Pater, oraculum illud ediderit, beatius eſſe dare, quàm accipere, non minorem tamen in accipiendo, quàm in dando animi excelſitatem exiſtimo apparere. Præclarè Titus Imperator eum diem, quo nō aliquid donaſſet, perijſſe ſibi, ſed præclariùs Rex Perſarum Artaxerxes non eſſe minùs regium parua accipere, quàm donare magna, dictitabat. Hoc enim ab rerum vbertate, & felicitate, illud à virtute, & humanitate omninò dependet: hoc neque in omnes præſtatur, neque ſemper præſtatur, & ſi ſæpiùs præſtetur, eueniet vt iam ampliùs præſtari non poſsit; illud verò &

in omnes, & omni tempore potest exerceri. Dant plerunq. Principes, non tam vt alijs benefaciant, quàm vt facultates, & copias suas ostentent, veluti cùm in populum spargunt missilia, quæ ipsi habent pro derelicto: sed parua cùm accipiunt, neque illa despicatui habent, vt ob exilitatem muneris in auaritiæ suspicionem venire non possunt, ita facilitatem ostendunt suam, quæ virtus vna est Principum maximè propria. Quam ego in Te cùm anteà sæpiùs expertus fuerim, SIXTE PONTIFEX, quod Tibi superioribus mensibus munusculum concinnaui, Beatitudini Tuæ suppliciter nunc offero, sperans fore, vt quemadmodùm idem ille Artaxerxes aquam è riuo proximo manibus haustam, sibique ab operario oblatam non recusauit, ita Tu has meas, immò veriùs Tuas AQVAS FELICES tranquilla, & serena fronte suscipias, neque Tuæ illius inexhaustæ benignitatis fontes, qui mihi semper anteà patuerunt, clausos nunc esse patiaris. Tuum est, quod Tibi offertur; & ab eo, qui Tuus est, Tibi offertur; siquidem Tu, Beatissime Pater, has aquas de Tuo nomine FELICES vicesimo ab Vrbe lapide conceptas in editos, atque præcelsos illius colles Tuis sumptibus deduxisti, amœnissimos, & magnificentissimos fontes passim exstruxisti, quibus pleraque Vrbis loca è pestilentibus salubria, culta ex incultis, ex horridis amœna, feracia è sterilibus, è desertis celebria, è vastis coædificata reddidisti. Quàm autem Tuus ipse sim, vel ex eo apparet manifestè, quòd Tu præter meam, & omnium exspectationem Tua sponte, Tuoq; iudicio in familiam adsciuisti me Tuam, & in eum familiæ locum, quem Primates ambiunt obtinere. Ego verò quid prius, aut antiquius habeam, quàm summo Pontifici deseruire, & SIXTO V. summo Pontifici, cuius commemorato nomine oboritur

tur

tur audientis animo absolutissimũ iustitiæ, & pietatis exemplar? Ac si per Romanorum leges, quod Tuum est, amplius Tuum fieri possit, Tibi, qua possum animi submissione, me ipse vnà cum his AQVIS FELICIBVS do, dico, addico, Deum immortalem precaturus adsiduè, vt Orbi Christiano Pontificem, Italiæ Principem, Romæ patrem, & mihi Te Mecœnatem diutissimè conseruet, quò solicitudine, iustitia, caritate, ac munificentia Tua perfruantur omnes. Ex Vrbe, vesperi Feraliorum. CIↃ IↃ XIIIC.

AQVAE FELICES

GVILIELMI BLANCI ALBIENSIS I. C.

ODE I.

NON hìc superbo carmine languidum
Irrito Martem, bella nec infremo
Aduersùs audaces Britannos,
Aut rigidum Solymæ Tyrannum.
Nondùm Maronis versibus ordior
Laboriosos SIXTIADIS *libros,*
Necdùm triumphos præpotentis
Pontificis cano gloriosos.
Sed frigidorum margine fontium
Latè recumbens canto nouas aquas,
Queis vniuersi pastor Orbis
Romuleam decorauit Vrbem.
Audin' susurris somniferis aquas
Submurmurantes? facta videlicet
Submurmurant, laudesq́; SIXTI,
Nec strepitum cohibere possunt.

Natura

Natura mutis inuida fontibus
Vocem negauit, murmura sed dedit:
Et murmurat fons, qua diserta
Voce loqui prohibetur ipse.
At nos, canoram composuit quibus
Natura vocem, facta celebria,
Laudesq́; Sixti subticemus,
Et volumus cohibere vocem?
Rumpenda nobis alta silentia,
Fontes canendi carmine rustico,
Inflanda nobis est arundo,
Et calamo labra sunt terenda:
Sat perfidorum sanguine profluo
Scribemus olim castra natantia:
Scribamus hortos, atque colles
Fontibus irriguis madentes:
Euterpe amicam da mihi tibiam,
Donabit olim Calliope tubas:
Dicturus Ænea labores
Rura prius cecinit Poëta.

ODE II.

Mecœnas rutilo sidere clarior,
Terris purpureum quod reuehit diem,
Musarum columen, lumen & artium,
O et præsidium meum,

Inte-

Intermitte tuas ſolicitudines,
Curarum remoue triſtia nubila,
Nec non è vigili pectore deſine
Tot ſuſpiria ducere.
Non ſemper roſeum per ſuperas vias
Currus quadriiugus raptat Apollinem,
Sed qui flammiuomis gaudet equis pater,
Idem gaudet aquis libens.
Sic tu, qui radijs omnia lucidis
Colluſtras, noua nunc flumina, nunc nouos
Fontes reſpicias, ne ue opifex tuum
Clarum deſpicias opus.
En vt lenè fluit riuus amabilis
Incinctus tenero ceſpite marginem?
En vt perſpicuæ ſubſiliunt aquæ,
Quas dat plumbea fiſtula?
En quouis fluuius lucidior vitro
Collem conſpicuum marmoreis equis,
Nec non Exquilias irrigat aridas,
Et ſiccos rigat Hortulos?
Ramoſi frutices, frugiferæ pyri,
Florentes cytiſi, candida lilia,
Pallentes violæ, purpureæ roſæ
Illis aruerant locis.
Nunc creſcunt riguis fontibus vuidi
Ramoſi frutices, frugiferæ pyri,
Floren-

Florentes cytisi, candida lilia,
Pallentes violæ, & rosæ.
Et qua parte sui vix habitabilis
Defectu fluuij Roma prius fuit,
Per te facta fuit nunc habitabilis
Vndæ flumine ductili.
Per te Roma nouos continet incolas,
Romam municipes vndique confluunt,
Omnesq́ eximium cernere gestiunt
Summi Pontificis decus.
Crescens inq́ dies ciuibus exteris
Fines Roma potens transgreditur suos:
Romã Roma vetus nec recipit nouam
Sub SIXTI *moderamine.*
Germanos, Italos, Æthiopes, Getas,
Gallos, Hesperios, Graiugenas habet:
Vox diuersa sonat, vox eadem tamen,
Cùm laudes recinunt tuas.

ODE III.

Orphea antiqui Geticum Poëtæ
Laudibus miris super astra tollunt,
Fluminis doctum rapidos canendo
Sistere lapsus.
Hinc ei laudem tribuunt & amplam,
Quòd loco cautes proprio reuulsas

Arte materna traheret sequaces,
Quò sibi visum.
Sed noui SIXTVM *celebrant Poëtæ,*
Quòd loco amotos lapides remoto
In forum traxit medium, Crucemque
Ferre coëgit:
Quodq́; deuectam populo Quirini
Saxeam molem Pharijs ab oris
Ad fores templi iubet Exquilina
Valle locari:
Quòd modò binos Obelos aperto
Inuehi Cælo iubet arte mira,
Maximi Circi grauibus sepultos
Antè ruinis:
Quòd nouos fontes procul hinc petitos
In Quirinalis iuga montis, inq́;
Hortulos ipsos, & in Exquilinum
Fornice ducit.
Mira Phœbæus (neque diffitebor)
Præstitit Vates, remorans rapaces
Fluminis cursus, liquidos recuruans
In caput amnes.
Sed mihi SIXTVS *magè mira præstat,*
Mira quæ Vati Getico fuissent,
Dum loco riuos humili petitos
Cogit in altum.

B ECLOGA

E C L O G A.

INTERLOCVTORES

Mopſus, Tityrus.

MOPS. *Tityre, dum meta ex æquo Sol diſtat vtraque,*
Et medium Cæli conſcendit feruidus orbem,
Felices ſubeamus aquas, & margine fontis
Corpora proiecti frigus captemus opacum.
Formoſa hic viridi molleſcit ceſpite tellus,
Hic Zephyrus ſpirans æſtiuos temperat æſtus.
Dumq́ perusta ſonant raucis arbuſta cicadis,
Verſibus alternis hic demulcebimus auras,
Fontisq́ auctori meritos reddemus honores:
Grex meus intereà platani requieſcet in vmbra.
TIT. *Mopſe ſequor quocunq́ vocas, neque ſarcina multùm*
Me grauat, & collo mihi perula pendet inanis.
Non mihi grex vllus, ſed nec mihi cura peculi:
Prata colo, & ſyluas, nec ſum niſi nomine paſtor,
Ni paſtor ſit, ſpes animo qui paſcit inanes.
MOPS. *Mira refers: an degis inops? an viuis egenus,*
Carmina cui mellita fluunt tam diuite vena,
Quæ Domini doctas poſſunt remorarier aures?
Tu calamos inflas, tu patria primus in arua,
Subrufis Tarnus quæ turbidus alluit vndis,

Pierio sanctas duxisti è vertice Musas.
Tu notus syluis, tu notus Montibus Altis,
Tu notus pratis, & amat tua carmina FELIX,
Teq́ amplis ornat titulis. Et viuis egenus?
TIT. *Mopse (fatebor enim) magnos dat carmen honores,*
Sed nullas largitur opes: si vixero pauper,
Quid mihi fama facit? vel quid memorabile nomen?
Fama foris, nomenq́, domi sed degit egestas.
MOPS. *Carmine si sylua, montes, & saxa trahuntur,*
Tityre diuitias cur non & carmine ducis?
TIT. *Carminibus vis magna; trahunt nam carmina syluas,*
Atque locis proprijs immania saxa reuellunt,
Stantia concutiunt, concussaq́ flumina sistunt.
Sæpe suos Tibris requieuit carmine cursus.
Carmina & è Cœlo depellunt nubila, verùm
Carmina pauperiem nondum depellere possunt.
Victrix pauperies de Musis vna triumphat.
MOPS. *Sed nunquid diues Dominus tibi, Tityre,* FELIX,
FELIX *pastorum summus, ditissimus agri,*
Cui multæ pecudes Italis in montibus errant,
Cuius sunt syluæ, cui pinguia ouilia subsunt?
Ille agros dabit, ille pedum, pecudesq́ regendas.
TIT. *Hæc, & plura potest. Sed iam successimus ipsis*
Fontibus, ergo prior tua carmina concine, Mopse:
Tu maior, tibi cedo, locum tibi defero primum.
MOPS. *Ut sæpe Autumni præuertit tempora pomum,*

sic

Sic sæpe ingenium præcox præuertitur annos:
Jncipe, quandoquidem ingenio tibi, Tityre, cedo.
TIT. *Plerique à minimis suà sæpe exordia ducunt,*
Sic minor incipiam, tu maior deinde sequeris.
Antè Quirinalis sitiebant culmina montis,
Flos priùs in pratis, fructusq; arebat in hortis,
Et riguæ deerant Romanis vallibus vndæ.
Fons pecori deerat: procul hinc ad flumina potum
Pastor agebat oues viridantia gramina pastas.
Sed pastor FELIX, *quo non felicior alter,*
Solicitus pecoris, fontes construxit amœnos,
Irriguas suffecit aquas sitientibus hortis,
Vallibus, & pratis, atque altæ montibus Vrbis.
MOPS. *Felices igitur montes, felicia prata,*
Felices horti, felices denique valles.
Montibus in summis abies dum crescet, in hortis
Pinus, & in pratis iuglans, in vallibus ilex,
Insignes etiam crescent FELICIS *honores.*
TIT. *Adspice, quàm longo ducantur fornice riui?*
Adspice, vt in Cælum moles substructa feratur?
Naturam ars superat: fontes natura negauit
Montibus his: fontes ars montibus ipsa ministrat.
MOPS. *Nuda Napæa genu, nodo collecta fluentem*
Pallam, & flauentes Zephyro diffusa capillos,
Hos circùm fontes, hæc circùm flumina ludet:
Si venient Fauni, subitò se condet in vndas.

TIT.

TIT. *Impuri hinc Fauni, Panes, Satyriq; facessant:*
Virgineus fons est: vultis quicunque venire,
Vt puris manibus, pura sic mente venite;
Purum animum, purasq; manus nam diligit Auctor.
MOPS. *Humano si quis fœdauit sanguine dextram,*
Ille sacrum manibus fugiat contingere fontem,
Impuris puras manibus ne polluat vndas.
Syluestrem hìc potiùs meditetur arundine Musam
Innocuus pastor molli proiectus in herba,
Atque suo cantu superet leue murmur aquarum.
TIT. *Hùc pecudes pastor viridi compellat hibisco,*
Seu rutilo Phœbus spargit dum lumine mundum,
Seu fuscis terras dum nox amplectitur alis:
Nocte etiam media pastor nunc tutus in aruis.
MOPS. *Si iuuat infandum fando renouare dolorem,*
Hei mihi! rura priùs quot plena fuere periclis.
Nocte super media prædo rumpebat ouile,
Et clausas rapiebat oues latrante Lycisca,
Subiectisq; casas facibus plerunque cremabat.
Vincebant noctis tenebras incendia tanta:
Nocturna altiuolæ complebant astra fauillæ,
Non aliter, quàm cùm tenebrosæ tempore noctis
Agricolæ stipulas flammis crepitantibus vrunt.
Si quis erat nobis frumenti pauper aceruus,
Si qua reposta cado Bacchëia dona rubenti,
Si qua focum iuxtà torto carnaria iunco

Pende-

Pendebant, aut lactis erat si massa coacti,
Hæc miseris nobis infestus prædo ferebat.
Sæpe etiam multo contusos verbere liquit
Semianimes, duris liuebant ictibus artus.
Adspice longinquam hanc fagum, quæ iuncta videtur
Esse viæ, hic olim pastorem Alcona peremptum
Vidi oculis madidis, & adhuc certissima cædis
Signa dat effuso conspersus sanguine truncus.
Venales Alcon fructus portabat in Vrbem,
Et vellus lanæ, & querno lac vimine pressum:
Ecce superuenit prædo, lac, vellera, fructus
Abstulit, & miserum Alconem spoliauit auarus.
Sed nec tam turpi contentus prædo rapina
Obuia crudeli transfixit pectora ferro.
Hinc Vrbem petere, atque hæc dulcia linquere rura
Debuimus, sed nullus erat securus in Vrbe.
Innumeras cædes, incendia, furta, rapinas
Vrbs patiebatur, tota prædo Vrbe furebat.
Nunc per FELICEM *redeunt Saturnia regna,*
Aurea nunc surgit, nunc ferrea desinit ætas.
Nos modò felices in apertis viuimus aruis,
Nos modò securi syluas lustramus, & antra:
Nunc etiam tutò frigus captamus, & vmbram
Propter aquam, & gracili carmen modulamur auena.
Pacificus nobis grata hæc facit ocia FELIX.
TIT. *Illum igitur meritò frondator rupe sub alta*

Conci-

Concinit, & durus fœcundis meßor in agris,
Et quicunque colit ſyluas, ac florida prata.
Cantus ipſe meos illi; calamoſq; dicaui,
Cùm primùm cepi ſyluas, & rura tenere.
Sed neque blanda ſonos edit mihi mihi fiſtula dulces,
Illum ni reſonet: ſimulac exordior illum
Dicere, ſponte ſua molli pede carmina currunt.
Somnia ſunt Veterum, Parnaßo emergere fontem,
Cuius aquæ exhauſtæ doctos, celebreſq; Poëtas
Efficiant: fecit me Felix vnda Poëtam.
Fons Felix mihi proſiliens è Montibus Altis,
Ille Caballinus fons eſt. Iam carminis omnis
Vena mihi aruerat, ſicut ſitientia prata
Aruerant: venas FELIX *inuenit aquarum,*
Carminis inueni venas: vt fonte liquores
Lenè fluunt, mihi lenè fluunt ſic carmina Vati.
FELICI *debentur aquæ, debetur arundo.*
MOPS. *Tu, cui naſcenti ſanctæ riſere Sorores,*
Carmina FELICI *Domino donabis amata.*
Ipſe pyri ramum tremulum ſub pondere fructus
Donabo, neque fortè pyrum faſtidiet ille.
TIT. *Ipſe ego* FELICIS, *peracuta cuſpide, nomen*
Incidam duro longæuæ in cortice lauri,
FELICI *quoniam adridet gratißima laurus.*
MOPS. *Tityre iam ſatis eſt: Solis iam frangitur æſtus,*
Surgendum eſt, pecoris reuocat me cura relicti.

TIT.

TIT. *Et mihi cantando exußit ſitis arida fauces,*
Deſino plura: ſitim Felici fonte leuabo.

EPIGRAMMATA.

I.

Vertice mons Siculus geminatos euomit ignes;
Sed mons Romuleus vertice fundit aquas.
Illum maiores, ſera hunc mirabitur ætas:
Naturæ illud erat, hoc erit artis opus.
Atq; vt aquis gelidis ardens exſtinguitur ignis,
Monte Quirinali ſic erit Ætna minor.

II.

Non ſatis eſt vrbis moliri mœnia quemquam,
Non ſatis eſt altas ædificare domos.
Sunt etiam ſanctis fundandæ legibus vrbes,
Sunt etiam populis iura ferenda nouis.
Æternam primùm ſtruxit Rex Romulus Vrbem,
Structam fundauit legibus inde Numa.
Sed velut ipſa ſuis iacet Vrbs tumulata ruinis,
Priſtina ſic Vrbis iura ſepulta iacent.
Nunc verò è tumulo rediuiuam exſuſcitat Vrbem
SIXTVS, & è tumulo mortua iura trahit.
Reſtituit delubra, vias, palatia, fontes,
Roma vt ſplendeſcat ciuibus aucta nouis.

Restituitq́; bonos mores, & pristina iura,
Roma ut splendescat legibus aucta nouis.
Roma suum posthac ne tollat in astra Quirinum,
Nec iam Roma suum tollat in astra Numam.
Quod duo praestiterant diuerso tempore Reges,
Uno unus Princeps tempore praestat opus.

IN LEONES, QVI IN EXQVILINO SIXTI V. prætorio impositi fontibus aquas euomunt.

III.

Quæ priùs ardenti sitiebat terra leone,
Arida nec tenerum parturiebat olus,
Nunc herbas æstate parit, dum perbibit vndas,
Marmoreus patulo quas vomit ore leo.
Vt leo cælestis flagrantes concitat æstus,
Æstus terrestris sic leuat vsque leo.
Terreno insedit virtus quàm magna leoni?
Qui fixa astrorum vertere iura potest.

IV.

Temporibus certis vt Nilo Ægyptus inundat,
Roma ita Sixtiacis vsque rigatur aquis.
Tu tibi habe, Cælum, pluuias: Ægyptus & imbres
Non petit, & pluuias non petit ista tuas.
Quod Cælum præstat terris, si SIXTVS *& Vrbi*
Præstat, cælestis nonne putandus erit?

AD EVNDEM S. D. N. SIXTVM V. cùm à Capite Aquarum Felicium rediret prid. Non. Iunii. CIↃ IↃ XIIIC.

I

OCEANO *Solem demergi Roma putauit,*
Felices quando SIXTVS *adiuit aquas.*
Et iam se densa obscura caligine noctis
Inuolui sensit Sole abeunte suo.
Ad te, Roma, redi, vultusq; resume priores:
Nox breuis ista fuit; redditur ecce dies.
Clarior ex vndis remeat nam SIXTVS *in Vrbem,*
Clarior ex vndis Phœbus vt ipse redit.

II.

Cùm SIXTVS, *longo quod fornice ducit in Vrbem,*
Irrigua visit pensile flumen aqua,
Cur ruit effusus resolutis nubibus imber?
Fundit & adsiduas humidus Auster aquas?
Nempe quòd in Cælum adscendit tua gloria, SIXTE,
Astraq; sunt factis æmula facta tuis.
Quin victus palmam tandem tibi cedit Olympus;
Deficiunt imbres. sed tua iugis aqua est.

III.

Ægypti deserto abiens, è viscere montis
Antiquus Moses eliciebat aquas.

Nunc alter Moses in sicci culmina montis
SIXTVS aquas Romæ ducit ab Vrbe procul.
Magna ambo: sed vter fecit maiora, requires?
Mons illi, hic monti suppeditauit aquas.

DE FONTE FELICI CONSTRVCTO IN PALATIO Regio, ab Illustriss. V. Ioanne Viuonio Marchione Pisanij, vtriusque Ordinis Equite Torquato, & REGIS Christianissimi Legato, cùm is à summo Pontifice SIXTO V. ius aquæ ducendæ impetrasset.

Quam REGVM genitrix CATHARINA, & Regia coniux
Legatis REGIS donat habere domum;
Sicca querebatur nullo se fonte fœueri,
Atque illi solùm deficiebat aqua.
At tu, SIXTE parens, Princeps ad munera velox,
Das vt Legatus ducere poßit aquam.
Qui memor accepti, quas ducit iugiter vndas,
Muneris auctori percupit esse sacras.
Felicemq; tuo dicit de nomine fontem,
An fonti nomen pulchrius esse potest?
Nestoream CHRISTVS concedat vtrique senectam,
Donet vt ille diu, ducat vt iste diu.

Qui

II.

Qui nec aquas, nec vina bibit (mirabile dictu)
Perspicua fontem Marchio struxit aqua.
Nunc structi fontis solos bibit aure susurros,
Qui liquidas nunquam faucibus haurit aquas.

III.

Non sibi, sed reliquis natus Viuonius Heros
Non sibi, sed reliquis fontem construxit amœnum.

IV.

Fons ego quos vsus præstem, si fortè requiris?
Orno domum, sordes eluo, pello sitim.

FINIS.